

проблеми сучасного літературознавства, актуальні проблеми теорії та історії української літератури, актуальні проблеми теорії та історії російської літератури, українська літературна критика, російська літературна критика, англійська літературна критика, німецька літературна критика, методика навчання української літератури, методика навчання російської літератури, методика навчання зарубіжної літератури, методика навчання англійської літератури, методика навчання німецької літератури, методика навчання болгарської літератури, методика викладання української літератури у вищій школі, методика викладання російської літератури у вищій школі, шкільний курс української літератури, шкільний курс російської літератури, шкільний курс зарубіжної літератури, шкільний курс англійської літератури, шкільний курс німецької літератури, шкільний курс болгарської літератури, практикум з виразного читання, основи наукових досліджень, літературне редагування, література країни, мова якої вивчається, риторика, основи риторики, сучасний літературний процес в Україні, література постмодернізму в Росії, літературна герменевтика, вивчення історії української літератури за сприяння інтерактивних методів навчання, модернізм та його течії, література російського зарубіжжя, дитяча література, література для дітей дошкільного віку, пригодницька література, фольклор України, історія в літературі, літературна казка, фантастична література, історія книги, література народів Сходу, художній переклад, основні проблеми порівняльного літературознавства, літературна компаративістика.

Викладачі кафедри активно беруть участь у всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях (Київ, Одеса, Чернівці, Луганськ, Харків, Тернопіль, Херсон, Миколаїв, Івано-Франківськ, Донецьк та ін.). У 2003 р. було проведено Всеукраїнську наукову конференцію “Гендерна влада: літературні та культурні стратегії”. Щороку проводяться студентські наукові конференції, приурочені до Днів науки.

Викладачі кафедри працюють над комплексними темами “Дидактико-літературознавча підготовка студентів до роботи в школі” (2000-2005 рр.), “Інтерпретація художнього твору в контексті світової літератури” (2006-2010 рр.).

Ольга Боговін

Наші презентації

Актуальні проблеми слов'янської філології: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. / Відп. ред. В.А.Зарва. — Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. — Вип. XIII. — 320 с.; Вип. XIV. — 394 с.

Доброю традицією кафедри української та зарубіжної літератури Інституту філології БДПУ стало щорічне видання міжвузівського збірника наукових статей “Актуальні проблеми слов'янської філології: Лінгвістика і літературознавство”. У літературознавчій частині XIII випуску збірника вміщено такі рубрики, як “Актуальні проблеми теорії літератури та компаративістики”,

“Дискурс української літератури ХХ століття”, у XIV випуску збірника статті розподілені в рубриках “Взаємодія масової та елітарної літератури”, “Масова література ХХ століття: проблеми дослідження”, “Детектив: генеза і поетика”, “Гендерний аспект літературознавства”, “Постмодерністська література: проблеми інтерпретації”, “Актуальні проблеми літературознавчої науки”. Також надруковані рецензії на нові видання.

І.Х.

посвятах національним героям, закликах та пророкуваннях. Бойовий дух Є.Маланюка гартований історією рідного міста Ново-Архангельська (з 1821 до 1857 року воно було військовим поселенням), навчанням у військовій школі, участю у збройній боротьбі 1917-1920 рр., що й зумовило лапідарність художньої манери українського поета.

Ю.Лободовському, як і Є.Маланюку, властиве персоніфіковане змалювання образу землі, країни. Природа, яка зазвичай виступає учасницею подій і конфліктів між людьми, служить також своєрідним контрастом. Скажімо, Ю.Лободовський за допомогою паралелізму описує уявний світ Скіфської Еллади, мешканці якої переймаються повсякденними справами, незважаючи на те, що наближається війна. Еврідіка спить, а “z nawisłego mosiądzu idą błyski i zbiera się burza”; степові Аріадни вибілюють полотна, а “w gęstwinie stoi / bóg Ares z ciężką tarczą”, король Болеслав виходить у повному військовому обладунку (“w kirysie, uderza szczyrbcem we wrota, jak w złotą sławę”), Київ перетворюється на “stary achajski Wawel”, а троянські панни голосять над останками Симона Петлюри.

Отже, життєві переживання Є.Маланюка і Ю.Лободовського зумовили появу катастрофічних мотивів у творчому доробку обох поетів. Але якщо Є.Маланюк покладає провину за негаразди свого народу на особність українця, то Ю.Лободовський звинувачує нації — українську й польську — за їх нездатність порозумітися. Якщо в Ю.Лободовського романтичний опис природи контрастує з катастрофічним сприйняттям світу, то в Є.Маланюка спостерігається єдність людини і природи: персоніфікована природа — учасниця подій — “провокує” картини катастрофізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гординський С.* Поезія Ю.Лободовського і її українські мотиви // На переломі епох: Літературознавчі статті, огляди, есеї, рецензії, спогади. — Львів, 2004.
2. *Ковалів Ю.* “Празька школа”: на крутосхилах “філософії чину”: Навчальний посібник. — К., 2001.
3. *Лободовський Ю.* Пісня про Україну. — Львів, 1996.
4. *Маланюк Є.* Поезії / Упоряд. Т.Салига. — Львів, 1992.
5. *Словник символів* / О.І.Потапенко, М.К.Дмитренко, Г.І.Потапенко та ін.; За заг. ред. О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка. — К., 1997.
6. *Jakubowska-Ożóg A.* Poezja emigracyjna Józefa Łobodowskiego. — Rzeszów, 2001.
7. *Sobieska A.* Toponimy i ich wartościowanie // *Józef Łobodowski* — rzecznik dialogu polsko-ukraińskiego / Pod red. L.Siryk, J.Święcha. — Lublin, 2000.
8. *Szybowska I.* Łobodowski: od “Atamana Łobody” do “Seniora Lobo”. — Warszawa, 2001.

Наші презентації

Циховська Е.Д. Поезія Євгена Маланюка і Польща: компаративні аспекти: Навч. посібник. — Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2006. — 204 с.

У збірнику вперше аналізується “польська” спадщина Є.Маланюка, її подібність і відмінність на ідейно-тематичному, сюжетно-композиційному та жанрово-стилістичному рівнях у контексті “світової літератури”, зокрема й античної. Вони, звичайно, змінилися з часом, набули нового звучання, нових характеристик, які пов’язані з мовними особливостями кожного народу.

На думку автора, специфіку українсько-польського дискурсу Є.Маланюка визначають: а) поезія як модель міжкультурної комунікації; б) генетично-контактні зв’язки й національні міфи (сарматизм, скіфство, “еллінський комплекс”); в) типологічні сходження й форми міжлітературної рецепції (варшавський текст). Актуальність цього дослідження полягає в тому, що тексти Є.Маланюка виступають посередником між двома комунікантами — українською й польською літературами.

С.С.

відчуття сьогодення. Письменник закликає читача відкрити душу до неминущого, нетлінного [...] Інакше не відчуті повноти життя, щастя існування...” [5, 36].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гречанюк С. Борис Харчук: “Мораль – це і є душа” // *Вітчизна*. – 1988. – №10.
2. Дзюба І. Стиль і стилізація // *Вітчизна*. – 1987. – №9.
3. Дончик В. З потоку літ і літпотоку. – К., 2003.
4. Есин А. Психологізм русской классической литературы. – М., 1988.
5. Кравченко А. Успіхи й проблеми (Погляд на повість-84) // *Рік’ 84*. – К., 1985.
6. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту // *Сучасність*. – 2000. – №4.
7. Харчук Б. Мертвий час // *Київ*. – 1991. – №1.
8. Харчук Б. Онук: Повість // *Вітчизна*. – 1987. – №7.

Наші презентації

Харлан О.Д. Катря Гриневичева: Літ. портрет. – К.: Знання, 2000. – 168 с.

У книжці зроблено історико-літературне та системно-типологічне дослідження творчого доробку Катрі Гриневичевої (1875-1947), який порівняно скромний, частина його залишилася лише в часописах. Зокрема, це лірика, якою вона розпочала свій творчий шлях, мала проза, історичні повісті. Її творчість по-різному сприймалася літературною критикою, про її значення в історії української літератури стали більше говорити лише після смерті, а певне пошвавлення настало в наші дні.

Вивчаючи попередніх дослідників та на власних спостереженнях авторка доходить висновку, що літературна спадщина Катрі Гриневичевої – яскрава сторінка в історії української літератури, а її творчі знахідки розраховані на витончене естетичне сприймання. Значна частина її творів – приклад елітарного мистецтва і близька до мистецьких пошуків її молодших сучасників – представників “празької школи”.

С.С.

Анісімова Н.П. Міфологічні джерела поезії Оксани Лятуринської. – Запоріжжя: Просвіта, 2005. – 172 с.

Монографія присвячена міфопоетиці лірики О.Лятуринської, зокрема в контексті еміграційної літератури 1930-х рр. ХХ ст. Серед зацікавлень авторки – своєрідність сприйняття та інтерпретації поетесою “золотого віку” України як міфичного образу української держави; художня трансформація ритуально-міфологічних джерел, язичницьких і біблійно-християнських мотивів у творчості О.Лятуринської; художньо-психологічні аспекти її інтимної лірики. У дослідженні також висвітлено мотив руйнування українського міфу в поемі “Єронім” як закономірну тенденцію міфомислення поетеси. Синтезу язичницької міфології і традиційної української обрядовості у віршах другого періоду еміграції присвячений завершальний розділ монографії.

С.П.

Валентина Школа. Драматургія Спиридона Черкасенка: (Еволюція індивідуального стилю). – К.: Знання України, 2001. – 130 с.

У монографії досліджується драматургія письменника С.Черкасенка (1876-1940), творчий доробок якого впродовж десятиліть був вилучений із українського літературного процесу. Складається з двох розділів: “Стильові особливості драматургії Спиридона Черкасенка” та “Романтична основа стильової манери зрілого Черкасенка-драматурга”.

І.Х.

Вікторія Зарва. Розвиток просвітницьких ідей у російській та українській прозі 60-80-х рр. XIX ст.: Навчальний посібник. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. – 156 с.

Крізь призму просвітницьких тенденцій (“думки правлять світом”, раціоналістично-сенсуалістичної, розуму і добра та ін.) осмислюється розвиток прози І.Тургенєва, М.Чернишевського, М.Салтикова-Щедріна, І.Гончарова, Ф.Достоевського, Л.Толстого, М.Лєскова, А.Чехова, Т.Шевченка, О.Кониського, О.Мордовцева, А.Свидницького, О.Стороженка, Марка Вовчка, П.Куліша, М.Костомарова, Б.Грінченка, І.Нечуя-Левицького, Панаса Мирного та ін.

Вікторія Зарва. Російська та українська проза 60-80-х рр. XIX ст. (концепція просвітницького героя): Навчальний посібник. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. – 136 с.

“Останнім часом зріс інтерес до Просвітництва як історичного феномена, як культурної системи у зв'язку з його переосмисленням постмодерністською критикою, з тим, що ідеї Просвітництва почали оцінювати з меншим ухилом до вульгарного соціологізму, наголошуючи у Просвітництві загальнолюдський зміст”, – зазначає авторка у вступі. У навчальному посібнику розроблена порівняльно-типологічна класифікація героїв на основі просвітницької тенденції взаємодії

людини і середовища, просвітницького антропоморфізму в російській та українській прозі 60-80-х рр. XIX ст.

Ольга Новик. Іван Леванда: Літературний портрет. – К.: Знання України, 2004. – 180 с.

Досліджується життєвий шлях першого протоієрея Київського Софіївського кафедрального собору Іоанна Леванди (Івана Васильовича Сікачки) та інтерпретується його творчість у контексті українського літературного бароко. Книжка була видана до 270-річчя з дня народження письменника.

Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. / Відп. ред. В.А.Зарва. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. – Вип. I. – 304 с.

До першого випуску збірника ввійшли статті, присвячені сучасним проблемам іноземної філології, висвітлюються деякі питання розвитку англійської, німецької, французької, іспанської, болгарської, польської, російської мов і літератур.

Інститут філології Бердянського державного педагогічного університету: Біобібліографія. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. – 120 с.

До покажчика ввійшли відомості про основні факти біографії професорсько-викладацького складу Інституту філології БДПУ, відомості про монографії, автореферати, підручники, статті та інші наукові праці. Відображено також основні напрямки наукових досліджень, належність учених до наукових шкіл з мовознавства та літературознавства, досягнення бердянських учених-філологів у науковій і викладацькій роботі.

І.Х.

Софія Філоненко. Концепція особистості жінки в українській жіночій прозі 90-х років ХХ століття. – К.; Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2006. – 156 с.

Книжка молодого науковця – це вдумливий аналіз прози Г.Гордасевич, О.Забужко, Т.Зарівної, С.Йовенко, С.Майданської, Н.Тубальцевої в контексті вітчизняної та зарубіжної літератури. Заявлена концепція системно осмислена саме на творах авторок 90-х рр. минулого століття: художня своєрідність героїнь, проблемно-тематичні аспекти романів і повістей, їхня традиційність і новаторство у витворі нового типу жінки (стаття “Новий тип героїні жіночої прози 90-х років ХХ століття і своєрідність його художнього вираження”), онтологічний аспект української “жіночої” прози тощо.

Олена Колінько. Стефан Ковалів. Мала проза крізь призму часу (сучасна інтерпретація). – К.: Знання України, 2002. – 177 с.

Дослідження Олени Колінько малої прози маловідомого галицького письменника Стефана Коваліва (1848-1920), псевдо – С.П’ятка, яка становить понад 100 оповідань і нарисів, складається з таких розділів: “Стефан Ковалів у контексті літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ століття”, де розглядається вплив на нього “школи Франка”; “Пишу, що бачу і чую”: художня парадигма малої прози С.Коваліва. Традиції та новаторство”; “Стильові модифікації малої прози С.Коваліва. Синкретизм як її художня домінанта” (проаналізовано реалізм, імпресіоністичні елементи, психологізм і ліризація, натуралізм та його творчість під кутом зору просвітительської естетики).

В.Л.

Болгарська народнопоетична творчість: Навчальний посібник для студентів-філологів / Упоряд. Л.Я.Романова. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. – 160 с.

Навчальний посібник покликаний допомогти студентам, які вивчають болгарський фольклор за кредитно-модульною системою. У книжці подається як змістовний теоретичний матеріал (зокрема деякі відомості з теорії літератури, списки рекомендованих джерел), так і завдання для практичних занять. Також у посібнику вміщено матеріали для індивідуальної й самостійної роботи, програма з фольклорної практики та зразок оформлення звіту з фольклорної практики, що допоможе студентам у підготовці та самостійному збиранні фольклорних матеріалів. Найбільше уваги приділено болгарським народним пісням як одній із найяскравіших, найрозвинутіших і найбагатших складових традиційної культури болгар.

С.П.

Родина емігрантів із Західної України Тарнавських відома в українських літературних колах і світі. Питання української свідомості для них було найголовнішим, а в їхньому домі, де збиралася інтелігенція, часто з діаспори, панувала атмосфера зацікавлення літературою, велася літературні розмови, бо в Нью-Йорку літературне життя було досить жвавим. Їхні сини виростили в домі, де звучала розмова батьків-письменників (Остапа і Марти Тарнавських) на різні літературні теми і що зобов’язувало стати причетним до українського літературознавства.

Українська програма літньої школи в Гарвардському університеті доводить, що україністика, зокрема українське літературознавство, може стояти на високому науковому рівні без політичних чи патетичних упереджень, які завжди характеризували науку в діаспорі. Тут панувала надзвичайна атмосфера, яка давала можливість відчувати і власні сили, і займатися науковою працею на високому рівні. Місце літературознавців Тарнавських в українській культурі досить вагоме. “Відходять люди, відходять віки, бо такі закони

життя. Та залишається щось, що постає внаслідок вікової праці”, – так писав глава родини Остап Тарнавський (1917-1992). Вони й на чужині не перестали бути українцями, а “щедро і щиро збагачували Україну своїм інтелектом” (Лариса Копана).

Тарнавський Остап. “Крейзі” та інші оповідання. - К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2005. – 192 с.

До книжки відомого літературознавця, культурного і громадського діяча, поета, критика й перекладача Остапа Тарнавського увійшли прозові твори, опубліковані 1979 р. в Буенос-Айресі у видавництві Ю.Середяка та автобіографічні нариси “Дяків рід” і “У різдвяний вечір”.

Тарнавський Остап. Поетичні переклади (передм. М.Тарнавської). – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2005. – 184 с.

Остап Тарнавський був досвідченим перекладачем і у великій світовій культурі почувався вільно. Він вважав, що переклади збагачують українську культуру творами зарубіжних письменників, зокрема модерної поезії. Ця книжка вийшла напередодні його 90-ліття, і до неї увійшли твори, надруковані раніше в періодиці, а також переклади з різних мов, знайдені в архівах і друквані вперше, та сонети В.Шекспіра, які вийшли 1997 р. окремою книжкою з українськими та англійськими текстами.

У “Примітках” подаються дані про поетів, поезії яких увійшли до цієї книжки з коментарями самого О.Тарнавського, та бібліографічні посилання на деякі критичні статті. До текстів подаються оригінальні заголовки та перші рядки перекладених поезій.

Тарнавська Марта. Вибране / Передм. М.Москаленка. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 288 с.

До книжки увійшла вибрана поезія із збірки “Тихі розмови з вічністю” (Філадельфія, 1999) та проза зі збірки “Самотнє місце під сонцем” (Буенос-Айрес, 1991), а також “Авторські примітки”.

Особливістю творчості М.Тарнавської є висока вимогливість до своїх творів, високоінтелектуальних і філософських, хоч і пройняті вони щирою задушевною ліричністю. Увійшли до збірки й переклади творів поетес із різних мов, зокрема А.Ахматової, М.Цветаєвої, Е.Дікінсон, Н.Захс, К.Ллаковичувни та ін. Її поезія свіжа й первородна, “органічна й мистецьки довершена, а кристалізація її багатовимірного духовного та життєвого досвіду, плідний підсумок її творчих устремлень”. Вона часто звертається у своїх творах до України й Києва зокрема. “Вона багатогранна в засобах, і в мотивах, і в баченні світу...” (Григорій Костюк).

Тарнавський Максим. Між розумом та ірраціональністю; Проза Валер'яна Підмогильного / Пер. з англ. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 232 с. – Парал. тиж. арк. англ. – Бібліогр.: С. 215-230.

Переклад англomовного дослідження творчості Валер'яна Підмогильного відомого літературознавця-україніста з Канади засвідчує вплив на В.Підмогильного українських попередників та французьких реалістів XIX-XX ст., розкриває його інтелектуальні й естетичні принципи, чим робить вагомий внесок у відтворення естетичного образу письменника 20-х років XX ст. Максим Тарнавський прагне зрозуміти сам і донести до читача феномен з'яви в Україні в 1920-х рр. XX ст. такого письменника, як В.Підмогильний, який не був типовим представником української літератури того періоду. Він вважає, що та сила письменницького таланту, яка привернула його увагу до творчості Підмогильного, завжди захоочуватиме до цього все нових і нових дослідників-літературознавців.

С.С.